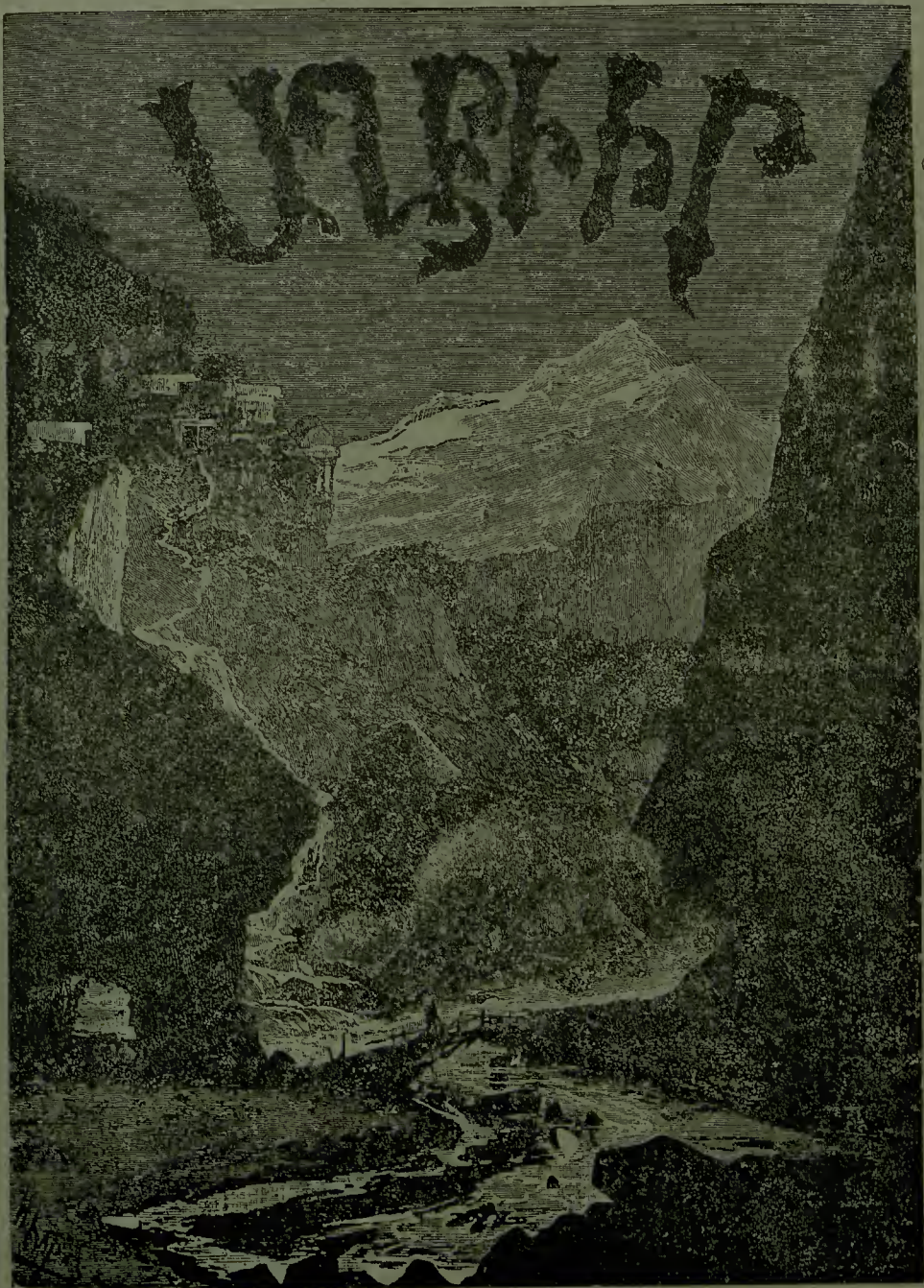

ԲՈՎՆԵԴԱԿՈՒԹԻՒՆ

Փոքր տղայի երազը	Ընծայացի
Իմաստուն Վաղվանը	Գ. ք. Գորգեանց
Գարնանային արեգ	Պատկեր
Հին բարեկամներ	Գ. Մեսեան
Սկիւռ (պատկերով)	Յար. Թումանեան
Շունը (պատկերներով)	Ջ. Տ.-Գ.
Երջանիկ օր (վրացերէնից)	Ղ. Կարապետեան
Միքայէլէնց գիւղը	Պատկեր
Երեկոյեան ակորդներ (ոտանաւոր)	Ս. Բաբայեանց

ՄԱՆԿԱԿԱՆ ԱՇԽԱՐՀ

Յունիս	Պատկեր
Յուլիս	Պատկեր
Լողորդ	Սաքօ
Յարգգողի ճանապարհը	Հ. Մազմանեան
Աղբիւր (պատկերով)	Յ. Կարապետեան
Ղուրա	Պատկեր
Իմ բնակավայրը	Մար. Դրիգորեան

ԱՅԼ ԵՒ ԱՅԼՔ

Մըջիւնների բները երբև խաղալիք: Երգող միջատներ:
ԽՄԲԱԳՐՈՒԹԻՒՆԻՅ—ԿՈԶ

ՄԱՄՈՒԼԻ ԲԻՒՐՕ

(Աղբիւր-Տարազին կից)

ՄԷԿ ՄԻԼԻՕՆ 700 ՀԱԶԱՐ

քառ. սանտ. ընտիր ԿԼԻՃԷ փայտի, պողպատի, պղնձի եւ գինգի վրայ տրւում են վարձու պարքերական հասնողէսների, դասազրքների, ալմանախների, ալբոմների, օրացոյցների համար: ԸՆԴՈՒՆԻՈՒՄ ԵՆ ամեն տեսակ կլիշէսների պատւէրներ, որ պատրաստւում են Եւրոպայի հուշակաւոր արւեստանոցներում: ԸՆԴՈՒՆԻՈՒՄ ԵՆ տպագրական գործի հետ առնչութիւն ունեցող ամեն տեսակ պատւէրներ: ՀՐԱՏԱՐԱԿՈՒՄ ԵՆ ցանկացողներին համար օրացոյցներ, զրքեր, ալբոմներ, բրօշիւրներ, պիէսներ հայրն հայրն:

Դիմել՝ Тифлис. Бюро Печати.

XXVIII

ՊԱՏԿԵՐԱԶԱՐԴ ԱՄՍԱԳԻՐ

XXVIII

ՄԱՆՈՒԿՆԵՐԻ ԵՒ ՊԱՏԱՆԻՆԵՐԻ ՀԱՄԱՐ

Ըսանութերորդ տարի. 1910. № 7-8

Յուլիս-Օգոստոս

Խմբագիր-հրատարակիչ՝ Տիգրան Նազարեան

ՓՈՔԻ ՏՂԱՅԻ ԵՐԱԶԸ

(Փոխադրութիւն)

Մի տղայ սիրուն, գողտրիկ, մանկահաս,
Դիշերւայ բընին տեսնում է երազ.
Առաւօտը վաղ բընից զարթնելով՝
Վազում է պատմել մայրիկին շուտով.

Դեռ կէսը չընտաած՝ նա մոռանում է,
Դիմում է մօրը և հարցնում է —

«Յետոյ ի՞նչ եղաւ, տա՛ս, մայրիկ ջան»:

Մայրը ժրպտալով՝ ասում է նըրան —

«Երազդ ի՞րտեղից գիտեմ, բալիկ ջան»:

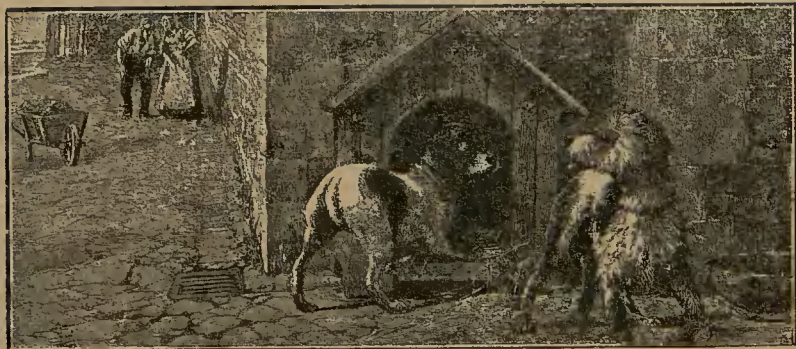
Տըղան զարմանքով է այժմ հարցընում —

«Ի՞նչպէս չըգիտես. չէ՞որ երազում

«Դու ինձ հետ էիր,

«Դու այնտեղ էիր...»:

Ընծայացի

ԽՈՒՍԱՍՏՈՒՆ ՎԱՅԿԿԱՆՈՐ

Մայիսւայ գեղահրաշ առաւօտներէց մէկն էր: Դեօլվաթ խաչի բինաչիները կարճ գիշերւայ անուշ քնից վաղուց էին զարթնել: Առաւօտեան կիթը նոր էր վերջացել: Սիւններից կախւած խնոցիները արագ-արագ տարուբերւում էին: Մի քանի օրւայ մածնի հաւասքը արւում էր: Կովերն ու ոչխարները մայրական գորովալից բառանշով մնաք բարով էին ուղարկում գոմերում ու դաշերում՝ փակւած մատաղ ձագերին ու նրանց մանկական զիւ ձայնով գնաք բարին պատասխան ստանում: Տաւարածների ու հովիւների հսկողութեան տակ տարւում էին արօտի: Ամբողջ օրով չէին տեսնելու իրար:

Տասներկու տարեկան Աբրօն էլ, իր կիսամաշ տրեխներով, մեծ մորթէ փափախով, հազար կարկատանով նախշած արխալուղով, պատրաստ կանգնած էր գոմի մուտքի առաջ: Սպասում էր իր ոչխարների հեռանալուն:

Գոմի դուռը ճոռալով բացւեց: Գառները մի ա՛լն թարթում ցրեցին բակում: Մէ-մա՛, մէ-մա՛,

մայրուհիները արձագանգ տւին մօտակայ ձորում ու կորան շատ հեռու: Վերջին «գնաք բարին» էր, որ գառները ուղարկեցին մայրերին ու սկսեցին թռչկոտալ: Աբրօն առանց ժամանակ կորցնելու գառներին մի տեղ ժողովեց, իր շան հետ, որին Վազկան անունն էր տւել նրա շատ արագ վազելու պատճառով, ճանապարհ ընկաւ դէպի ծակ քարի կողմերը մայիսւայ առատ խոտից բաժին հանելու գառներին:

Բոցավառած աղօթարանից արևի ոսկեգոյն շողերը փունջ-փունջ տարածւել էին բարձր բլուրների ու ծառերի կատարներին: Բազմեբանգ ծաղիկները, ծանրաբեռնւած ցօղի անթիւ կաթիլներով, գլուխները խոնարհած, արևի շողերին անդրանիկ համբոյրներ էին տալիս: Թևաւոր թռչունները լեզու առած խօսում էին, գեփիւռի նախանձը շարժում, որ նա էլ իր ձայնը բարձրացնի: Նրա հեղութիւնը դիւրեկան չէր թւում: Գառները անդադրում թռչկոտում էին և մերթ ընդ մերթ փոքրիկ դունչները գետնին մօտեցնում: Անուշ խոտը նրանց ախորժակը գրգռում էր: Սքանչելի էր այդ առաւօտը:

Այս գեղահրաշ տեսարանները չէին հետաքրքրում Աբրօյին: Նա տխուր էր որպէս մուսյլ գիշեր: Նրա թախծապատ նիհար դէմքից երևում էր, որ մի հոգեմաշ ծանր վիշտ կրծում է նրա մանկական սիրտը: Նրան թւում էր, թէ արևի շողերը հեղնական ժպիտներ են, որոնք գառների թռիչքների հետ միացած ծաղրում են իրան: Նա այնպէս էր կարծում, թէ թռչունների դայլայլիկը գրկախառնւած մայիսւան պաղ, զով գեփիւռի հետ՝ իր վիշտն է երգում: Իսկ աղբիւրների մրմունջոցներն ու առաւիկների կարկաչիւնները ասում են նրա աւանջին, որ նա հայր ու մայր չունի, որը է և առաջ

արած գառները տանում է արօտի, միմիայն չմիկտոր չոր հացի համար: Խեղճ: Նա տեսել էր երազում հօրն ու մօրը, որոնց հովանու տակ երջանիկ էր ապրում:

Ահա ինչ մտքեր էին պաշարել Աբրօյին, երբ նա հասաւ ծակ քարի կողմերը, որտեղ ապրիլին յաջորդելով մայիսը, թագաւոր գարունը իր բարեքներն էր սփռել, զարդարելով հազար ու մի տեսակ խոտերով ու անհամար ծաղիկներով, որոնք փուլած գորգերի էին նմանւում:

Գառները մեծ ախորժակով, մշմշալով քաղել սկսեցին թաւշանման խոտը: Իսկ Աբրօն քիչ հեռու նստեց, մուայլ հայեացքը ուղղելով շատ հեռուն: Կարծես անորոշութեան մէջ կորցրած բախտն էր որոնում, արտասուելով փխրուն սրտի մէջ:

Անհանգիստ էր Վազկանը: Կարծես նա տիրոջ տխրութեան պատճառը հասկացաւ: Թաթերի վրայ դրած փոքրիկ գլուխը բարձրացրեց, կարեկցաբար հայեացքը ուղղեց Աբրօյի լճացած աչքերին, վերցատկեց ու շարաճճի խաղեր սկսեց նրա հետ:

Աբրօյի աշխատանքը զուր անցաւ, հանգստացնելու Վազկանին: Մտքերը խանգարւում էին: Վազում էր Վազկանը, բաւականին հեռանում, գլուխը խոտերի մէջ թաքցնում, յետ դառնում, թաթերը տիրոջ ուսերին կամ կրծքին դնում, կրկին հեռանում, մէջքի վրայ պառկում, թաթերը օդում խաղացնում, թաւազլոր գալիս, արագ վեր ցատկում, դէպի Աբրօն վազում, փոքրիկ ատամներով նրա փեշերից, արեւներին զգուշութեամբ քաշում կամ ձեռքերին և ոտներին համըռոյրներ տալի: Հաւատարիմ Վազկանը տիրոջ տխուր տեսնել չէր ցանկանում: Նրա շարժումները գիտակից և կենդանի էին:

Այդ հասկացաւ Աբրօն: Ուրախութեան ժպիտը

մեղմօրէն շարժեց նրա կապտագոյն շրթունքները: Դէմքը պարզւեց:

— Էլ չեմ տխրի, Վազկան ջան, — ասաց Աբրօն ու գուրգուրեց իր հաւատարիմ ընկերոջ գանգրահեր գլուխը: Ապա կողքից քաշ ընկած կիսամաշ տոպրակից հանեց իր ձեռքով շինած շին, սկսեց ձայնակցել գառների մշմշոցին, թռչունների ծվլոցին, աղբիւրների ու առակների մրմնջոցին. ստեղծելով մի սքանչելի պատկեր:

Բնութեան գեղահրաշ ծոցում, բուն դրած տըխրութիւնը տեղի տւեց ուրախութեան: Այդ վազկանի միակ ցանկութիւնն էր:

* * *

Այն օրը վաղուց էր անցել: Արևը մօտեցել էր արևմուտքին: Նա հերիք համարելով իր մատուցած ծառայութիւնը աշխարհին, գնում էր հանգստանալու: Թռչուններ, սողուններ ու միջատներ բնագլով մօտենում էին բնակարաններին: Անհամար ծաղիկներ, գլուխները թեքած դէպի արևմուտք, արևին գնաս բարևի ժպիտներ էին ուղարկում: Ամեն ինչ պատրաստուում էր գիշերայն իրերը գրկելու:

Գառներն էլ շինի բեկբեկուն ձայնի ուղեկցութիւնով ու Վազկանի աշալուրջ հսկողութեան տակ, կողք-կողքի, գլուխ-գլխի կպցնելով, իջնում էին դէպի բինաները: Մայրերի վառ կարօտը քաշում էր նրանց: Ամբողջ օրը չէին տեսել իրար:

Նրանք միջանի քայլ հազիւ էին արել, որ մի սև ձիաւոր ոտից գլուխ դինւած ցլեց նրանց առաջ: Նրա թուխ դէմքը սարսափելի էր, աչքերը կատաղի, որից ամեն մի անմեղ սիրտ կարող էր դողալ ու սարսուել: Երկիւղը պատեց շրջապատին:

Շւին դադրեց նւագել: Գառները քայլերը արագացան: Վազկանը ուրախ թռիչքները փոխարինեց խեղճ-խեղճ հաջի: Աբրոյին թւաց, որ նա յայտնում է ձիաւորի վտանգաւոր լինելը: Բինաները բաւականին հեռու էին: Այդ սարսափեցնում էր Աբրոյին:

Զուր չէին Աբրոյի երկիւղը և Վազկանի խելացի շարժումները: Ձիաւորի միտքը չար էր, շարժումները արագ: Նա կատաղի աչքերը բնի մէջ այս ու այն կողմն է ոլորում: Կարծես մի կասկածաւոր առարկայ կամ անցորդ էր որոնում: Գառներին յափշտակելու միտքը նրան գազան էր դարձրել: Նա մօտեցաւ Աբրոյին, ցած թռաւ ձիուց: Ճշոց, աղաղակ, խնդիր զնւր անցան: Ձիաւորը անողոք էր, որոշումը վճռական: Աբրոն ձեռք ու ոտքը կապւած գետնին փուեց: Գառները գերեցին:

—Ո՞ւր ես տանում գառներս, սրտածմլիկ ճրդաց Աբրոն լացի միջից, որից կարծես գառները իրանց գերելը իմացան, ականջները խլշած միասին յետ նայեցին:

—Ձայնդ կտրի, թէ չէ... ատամները սեղմելով, հագիւ լսելի ձայնով ասաց ձիաւորը, բինաներին հակառակ արագացնելով գերած գառների քայլերը: Աբրոյի սիրտը տարւում էր: Վազկանը վայրենացել էր: Անդադար այս ու այն կողմն էր թռչկոտում, բորբոքւած հաջ տալիս, գառների առաջը կտրում: Նրա տանջանքը ապարդիւն անցաւ գառների ուշքը գէպի բինաները դարձնելու: Մըտրակի ուժգին հարւածները փոխեցին նրա մտադրութիւնը: Վազկանը անյայտացաւ խոտերի մէջ:

Անարեւ երկինքը կամաց-կամաց սև թևերի տակ էր առնում ամեն ինչ, երևի ծածկելու կատարւած չարագործութիւնը և Աբրոյի ծով աչքերից թափւող արցունքները:

—Վազկան հէ, Վազկան,— կանչեց Աբրօն նւազած: Պարանի սեղմւած կապերը կրծում էին նրա մարմինը: Վազկանից օգնութիւն էր աղերսում նա:

Վազկանը չեղեաց: Այդ աւելի սպանիչ դարձաւ Աբրօյին:

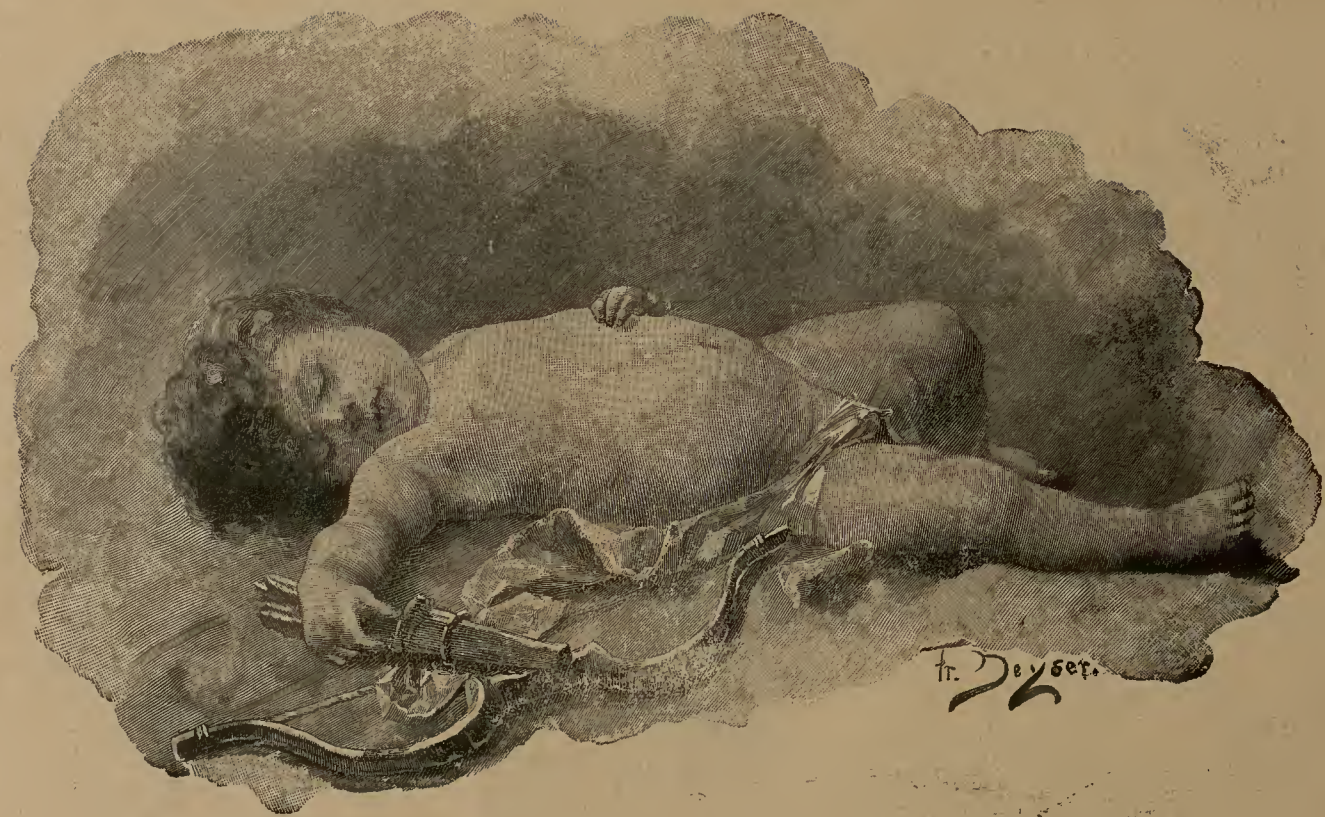
Հաւատարիմ Վազկանը չըկար: Նրան թւաց, թէ բոլորը երես են շրջել իրանից: Գլուխը խոնարհեց: Կարծես մայր հողի մէջ էր որոնում իր փրկութիւնը:

Թագաւորողը լռութիւնն էր: Սքանչելի բնութիւնը քար էր կտրել: Միայն մըսեցնող զեփիւռը, մերթ ընդ մերթ գոլրգոլրում էր նւազած Աբրօյին: Յանկարծ լռութիւնը ազմկեց: Չորս զինւած ձիաւոր շրջապատեցին Աբրօյին ու Վազկանի ուղեկցութեամբ շտապ անցան: Հօտակորոյս հովիւը ցանկացաւ ձիաւորներին հետեւել, բայց թուլցած մարմինը արգելեց նրան: Բիչ յետոյ Աբրօն Վազկանի հետ բինայի մի անկիւնում ընթրում էր: Գառները ազատւած էին գերութիւնից:

Հետեւալ օրը հովիւներն ու տաւարածները մեծ վարմանքով պատմում էին Վազկանի քաջագործութեան մասին: Նա անմիջապէս հասնելով բինաչիներին, իր բարձրաձայն հաջոցներով ու խելացի շարժումներով յայտնել էր եղելութեան մասին: Վազկանը իմաստուն անւան արժանացաւ բոլոր կողմից: Այդ օրւանից Աբրօն իր բոլոր սէրը տաւ իմաստուն Վազկանին և առանց նրան մի բայլ չէր անում:

Պ. Բ. Գորգեանց

Q u r l i u g h U r l q

ՀԻՆ ԲԱՐԵԿԱՄՆԵՐ

Ա.

Մարգուշն ու թորոսը երկու հասակակից խաղընկերներ էին մի թաղում: Ամեն օր առաւօտից մինչև երեկոյ կառուրները վրայ, պատերի տակ, թէ կալերում խաղալիս՝ իրարից անբաժան էին այդ երկու մանուկները: Թորոսը գեղեցիկ կամուրջներ էր շինում առակները վրայ, խաղում էին միասին. տնակներ ու փայտիկներից զանազան ձևի աստիճաններ էր շինում, որոնց վրայ բազմեցնում էր Մարգուշը իր աիկիւններին, զարսոտում նրանց շորերն ու անկողինը: Թորոսը ձեռքն ընկած գոյնը գոյն չթի կտորները, գտած կոճակներն ու ուլունքները պահում, Մարգուշին էր տալիս. Մարգուշն էլ մօց չըսիւրէր նրան. ամեն օր հաց ու պանիր էր վերցնում իրանց տնից Թորոսի համար: Չէր Հուռի սղին էր մի անգամ պատմել իր Մարգուշին, թէ Թորոսը որք է, ոչ հայր ունի, ոչ մայր. նա հաղիւ մի անարեկան էր, որ որք մնաց, ու էն օրից նրա մօրեղբայրն է մի կտոր հաց տալիս:

— Չըթակէք, քէ մանաղ, աւելացրել էր նա, թողէք ձեզ հետ խաղ անի, առանց էն էլ Աստուած նրան թակել է: Այս պատմութիւնը լսելիս Մարգուշը մնացել էր զարմացած, որ Թորոսը ոչ հայրիկ ունի, ոչ մայրիկ. հէնց այդ օրից էլ աւելի շատ էր սիրում նա Թորոսին. բա ի՞նչպէս չըսիւրէր, չէ՞ր նա ոչ հայր, ոչ մայր ունէր իր նման:

— Մայրիկ, ինչո՞ւ Թորոսի շորերը միշտ վրան մեծ են ու հին, ինչո՞ւ նա էլ լաւ շորեր չի հագնում, հարցրեց

մի երեկոյ էլ Մարգուշը. բայց մօր պատասխանը սաստիկ վշտացրեց փոքրիկ Մարգուշին:

— Բա նա մայր ունի, որ նոր շորեր կարի, բա նա հայր ունի, որ նոր շորեր առնի. որբի կերած հացն էլ են ափսոսում, քէ մատաղ. էն էլ Ռուբէնի հին շորերն է, որ հագնում է:

Մարգուշը մի ըսպէ մտածեց. — Եթէ ինքն էլ հայր ու մայր չունենար Թորոսի նման, եթէ իրան էլ միշտ ուրիշի հին շորերը տային... Բայց նրա փոքրիկ գլուխը չուզեց, թէ չըկարաց այդ երևակայել, և նա խակոյն մոռացաւ իր մտածմունքները:

Շատ ժամանակ Թորոսն ու Մարգուշը իրար ընկեր եղան. բայց մի առաւօտ էլ, երբ Մարգուշը վերկացաւ, էլ Թորոսին չըգտաւ. նրան ասացին, որ Թորոսին իր քեռի Գրիգորը տաւարած է տւել գիւղացիներին մէկի մօտ: Այդ ժամանակ Մարգուշը ութ տարեկան էր: Նա վշտացած մօր մօտ եկաւ ու հարցրեց.

— Մայրիկ, Թորոսին ինչո՞ւ են տաւարած տւել, բա նա ո՞նց պտի տաւար պահի, բա զայլերը նրան չեն ուտի...:

— Քեռի Գրիգորը նրան տաւարած է տւել, որ էլ իրանց հացը չուտի, ուրիշի հացն ուտի, ասաւ մայրը:

— Բա ինչո՞ւ քեռի Գրիգորը իրանց Ռուբէնին էլ չի տաւարած տալիս, հօ Ռուբէնը Թորոսից մեծ է, զայրոյթից թշերը կարմրած՝ վրայ բերաւ փոքրիկ Մարգուշը:

— Բա չեմ ասել, Մարգուշ ջան, որ Թորոսը որբ է, հայր ու մայր չունի. իսկ Ռուբէնը քեռի Գրիգորի որդին է, նա իր որդուն ո՞նց ծառայ կըտայ:

— Մայրիկ, Թորոսին իր տէրը կըծեծի, չէ՞:

— Որ տաւարը կորցնի, բա ի՞նչ կանի. իսկ եթէ զոչաղ լինի, առաւօտները վաղ վեր կենայ, տաւարը լաւ արածացնի՝ չի ծեծի:

— Բա նա ո՞նց պէտք է վաղ վեր կենայ, մայրիկ. բա նա մեծ է, որ տաւարը լաւ արածացնի: Խեղճ Թորոս, նրան ամեն օր կըթակեն:

—Կըսովորի, հրդի, վեր կըկենայ. որբը ամեն բան կըսովորի...

Այնուհետև Մարգուշը էլի շատ անգամ յիշեց, խըղճաց Թորոսին ու յետոյ մոռացաւ:

Ք.

Մէկ թէ երկու տարի անցաւ զրանից յետոյ: Գարուն էր. ամբողջ գիւղը իրանց անասուններով սար էր գնացել: Մայիսի գեղեցիկ առաւօտներէց մինն էր: Փափուկ գեփիւռը մեղմիկ ու զգոյշ սրբում էր խոտերից ու ծաղիկներէց նրանց մարգարտեայ արցունքներէ հատիկները: Զորս կողմից անհամար սարերը, քնաթաթախ հսկաների նման, պարզում էին իրանց գլուխները մէգ ու մառախուղից և նրանց դանդաղ քարւանդ կուտակ-կուտակ ճանաչում դէպի վեր:

Կանաչադարձ արօտների վրայ, ամպի պատառ-պատառ եղած ծածկոցի տակ՝ մէկէն երեացին հարիւր կողմից իւրտին մօտեցող տաւարների խմբերը: Առոյգ տանտիկիններն ու աշխոյժ հորթարածները չարաճճի հորթուկների յետեից են պտոյտներ գործում մի-մի չաթու ձեռքներին. մայրերի գորովալի բառաչը վայնասուն է գցել հորթերի մէջ: Բառաչը մօտեցաւ, տաւարը եկաւ և կիթն սկսեց: Զորս կողմիդ կանաչ դրախտը, հորթ ու տաւարի բառաչի, շների հաջոցի, տաւարածների կանչի միախառնոցը լցնում է հոգիդ հրճանքով, հիացմունքով, և չես ուզում, մի բոպէ անգամ, կեանքի այդ քաղցրութիւնից բաժանւել: Կիթը՝ վերջացաւ, բառաչն էլ հետը: Տաւարը ջուրն է քշում, որ այնտեղից էլ հանդ գնայ:

—Քէ մատաղ, Սաքօ, տաւարին մուղայիթ կաց:

—Ա՛սլան, Գիւլ-Վարդը աչքից չըզցես՝ կըծնի, հորթը կըկորցնի:

—Է՛հ Բէգլար, քուռակը հանձն, անտէրն էլի երեւացել է, երէկ իրիցանց քուռակն է կերել:

Լսուում էին հազար ու մի պատւէրներ տանտիկիներէից տաւարածներին ուղղւած:

—Թորոս, աչքիդ լոյսը կը հանեմ, որ լսեմ թէ խաղով ես եղել, տաւարը կորցրել կամ սոված թողել: Մեծ-Նալի կողմը կը քշես, մարդու հետ չըխառնես. հորթերն էլ գետը քշի, էտեղից ետ կուղարկես ու տաւարը կը տանես: Այս մի պատւէրն էլ մօտ ինն-տասը տարեկան մի տաւարածի էր ուղղւած, որ շնչասպառ մէկ հորթի, մէկ կովի ետեից վագելով, աշխատում էր ջուկ քշել:

—Ա կիւք, էսօր հաղարձի կը գտնուի. ասում են հաղարձն ու մօռը վեր ա գնում (չափազանց առատ է):

—Ես երէկ էի ուզում գնալ՝ ընկեր չըկար: Նէսօն էլ ա գալիս, ա՛ թիւն, գնանք:

—Հօժօժ, հօ, ա քո տէրդ մեռնի՛ր... անխ, նանէ ջան, լսեց Թորոսի լացակումած ձայնը:

—Կիւքի, տաւարը մ'եղաւ տանք (մակադեցնել) գնանք. Թորոսին էլ խառնենք, որ տաւարի կշտին մնայ:

—Բա չըլսեցի՛ր Թորոսին ի՞նչ թափշուր արին, խօսում էին իրար հետ երկու տաւարած:

—Է՛հ, շատ են իմանում:

Տաւարը հասաւ ջուրը, շարեց ամբողջ թաբունը հատ-հատ իրար կողքի և իրանց սիրուն պատկերներին հետ դունչ դնչի դրած՝ խմեց հայելանման պարզ ջրից ու մօտիկ անտառի շաքում ծածկւեց: Թորոսի մի քանի գլուխ տաւարն էլ հասաւ գետը. նրանք առանձին խմեցին. Թորոսը նրանց վեր չըքշեց, որ չըխառնէին ուրիշներին: Կովերից մի երկուսը նստել որոճում էին, միւսները դեռ կանգնած էին, իսկ հորթերը վազվզում էին նրանց չորս կողմը: Թորոսը ընկերներին մերժելուց, չը խառնելուց յետոյ մնացել էր մենակ, մտամոլոր. մօտեցաւ գետի ափին, փելքից հանեց չոր հացի կտոր, երկաթ թրջեց ջրումը ու կէրաւ պրծաւ: Դրանից յետոյ նա պառկեց կրծքի վրայ ու՝ ձեռքը կոխելով ջրի մէջ, այդպէս երկաթ խաղաց նրա շարժումների հետ: Այդ ժամանակ մինը միամիտ ու հանդարտ մօտենում էր նրան:

Պ.

Այդ օրը Հուռի ազին երկու խնոցի պէտք է հարէր։ Տաւարը քշեցին թէ չէ, նա խնոցին կախեց, մինը հարեց, դեղին կարագ գնդեց, թանն էլ քսակով երկու տափակ քարի մէջ դրաւ՝ քամեւելու։ Երկրորդ հարոցքը վրայ ածեց սկսեց հարել։ Բայց օրը հեազհետէ տաքանում էր, հարելը դժւարեց, կարագը չէր ջուկում։ սառը ջուր էր հարկաւոր, չըկար. ո՞նց թողնէր խնոցին կիսատ ու ջրի գնար։ Նա դռներին աչք ածեց ու կանչեց.

—Մարգուշ, Մարգուշ, քէ մատաղ, շուտ էստեղ եկ, շուտ։ Մարգուշը տիկնիկները հաւաքեց փէշն ու վազեց մօր մօտ։

—Ա՛ռ, քեզ մատաղ, էս պուճուր կոթը, թո՛ւր դեռ տից սառը ջուր հասցրու։ Ու Հուռի ազին ձեռքը տարաւ տաշտը, մի կտոր հացի վրայ բաւական կարագ դնելով՝ կոթի հետ տաւ Մարգուշին։ Մարգուշը կուռը գցեց կոթի ունիւր, կոթի մէջ դրաւ եղապատառը, տիկնիկն էլ ձեռքն առաւ ու քթի տակ ինչ-որ երգելով քայլեց դէպի գետը։ Նա շուտով մոռացաւ և՛ մօր պատուէրը, և՛ կոթի եղապատառը. միայն իր տիկնիկը ձեռքին, մերթ երեխայ էր երևակայում ու սիրալիւր խօսքերով «ղիղիլ-ղիղիլ» երգում, մերթ իրան ու նրան հասակակից կին երևակայում, հետը խօսում ու էլ ինքը պատասխանում։

Մարգուշը մօտեցել էր գետին. նրա վշշոցը սթափեցրեց, և Մարգուշը տիկնիկը գոգնոցի ծոցը կոխելով՝ կոթը ձեռքին մօտեցաւ ջրի եզրին։ Ափին պառկած փոքրիկ տաւարածը յանկարծ յետ նայեց ոտնաձայնից, ու լաւեց.

—Մարգուշ...

—Վո՛յ, Թորոս ջան...

Թորոսը վեր թռաւ տեղից. նրանք իրար ձեռքից բռնած՝ հեռացան մի քիչ ջրից, ու մնացել էին հիացմունքով միմեանց նայելիս։ Մարգուշը տեսաւ, որ Թորոսի շո-

ըներն էլի հին էին, էլի վրան մեծ, ոտքերը փաթաթած ու կապկապած սիրեմներով. մաշած տրեխների ծայրից երևում էին ոտքի մասները, գլխին էլ մի մեծ ու հին մորթէ գտակ:

— Թորոս, դու չե՞ս վախում մենակ, հանգի բա գայլեր չըկան:

— Ինչո՞ւ եմ վախում, այ մեծ մահակ ունիմ, տես, սա ց Թորոսը հպարտութեամբ, իր սրտոտութիւնը ցոյց տալ ուզենալով: Իսկ Մարգուշը միշտ կարեկցելով՝ շարունակեց.

— Առաւօտները շատ վաղ ես վեր կենում, Թորոս:

— Բա որ վաղ չըվերկենամ, տաւարը ռրտեղից կաթը կանի, որ առաւօտը կթեն: Ես որ վեր եմ կենում, Մարգուշ, դեռ մութն է լինում:

— Հանգի բա դու ո՞ւմ հետ ես խօսում, ո՞ւմ հետ խաղում, որ ընկեր չունիս, Թորոս:

— Ո՞ւմ հետ պտի ըլի, Մարգուշ, այ, զուռնաս ածում եմ ու սաղ օրը խկի չեմ վախում: Նա անհամբերութեամբ դուրս քաշեց ծոցից զուռնան ու հպարտ հայեացքով Մարգուշին նայելով, դրաւ բերանին և մատների շտապ ու խառը շարժումներով սկսեց ածել մի անորոշ եղանակ: Մարգուշը անշափ ուրախութիւնից հիացած նայում էր իր հին ընկեր Թորոսին ու մտածում նրա մասին: Նա յանկարծ յիշեց մօր պատէրն ու արագ մօտեցաւ կոթին. նրա աչքոյն ընկաւ մօր տաճ եղապատառը և կանգ առաւ:— Թորոս ջան, դու հաց ունե՞ս: Թորոսը կարծեց, թէ Մարգուշը սոված է ու ճնշւելով ասաց.— Չէ, Մարգուշ ջան, մի քիչ ունէի, նոր կերայ: Մարգուշը ուրախ մօտեցաւ Թորոսին ու եղապատառը մեկնեց.— Առ, Թորոս ջան, ազիւն ինձ էլի կըտայ, էնա խնոցի է հարում: Թորոսը, առանց մի խօսք ասելու, առաւ եղապատառը, չըկարաց մերժի:

— Մարգուշ, ձեր կոկալը (դեագայ) ռրտեղ է:

— Էնա իրիցանց կոկալի մօտ, ներքի իրտումը:

Պ.

Այդ ամբողջ օրը ոչ թորոսի մաքից Մարգուշը գնաց, ոչ Մարգուշի մաքից՝ թորոսը։ Հուռի աղին էլ ուրախացաւ, որ եղապատառը թորոսին է տւել։ Իսկ թորոսը շարունակ մտածում էր, թէ ինչո՞ւ ինքն էլ ոչինչ չունէր,

որ Մարգուշին տար։ Իրիկունը, երբ տաւարը կիթ եկաւ, թորոսը մի քանի բոպէով ծլկւեց։ Հուռի ազու կոկալի դռնից մի ձայն երկու անգամ Մարգուշ կանչեց։ Երբ Մարգուշը դուրս եկաւ, — Ա՛ռ, Մարգուշ ջան, քեզ համար եմ քաղել, — ասաց մի ձայն ու անյայտացաւ մըթնում։

Մարգուշը բուրաւէտ ծաղկափունջը ձեռին վազեց Հուռի-ազուն ցոյց տալու համար թորոսի ընծան։

Պ. Մեսեան

ԳԻՐԳԱՅԻ ՄԱՆՈՒԿՆԵՐԻ ԵՐԳԵՐԻՑ

Ասատուր հէյ Ասատուր
Իստակ սրտով բարե տո՛ւր
Թոնդրատանից տաք հաց տո՛ւր
Հէտն էլ կտորպանիր տո՛ւր։

Ս կ ի ռ ու

Սկիւռը կրծող կենդանի է: Նա կրծում է կտրիճ ատամներով, որոնք կամարածե կռացած են և երևում են վերին շրթունքի արանքից: Որովհետև այդ ատամները ծածկւած են որձաքարով (էմալ) միմիայն առաջից, այդ պատճառով էլ նրանք կրծե-

լուց մաշում են, բայց դարձեալ աճում են: Նայեցէք, երեխէք, պատկերին և նկարագրեցէք սկիւռը. իսկ ինչոր պատկերից չի երևում, ես կը պատմեմ ձեզ:

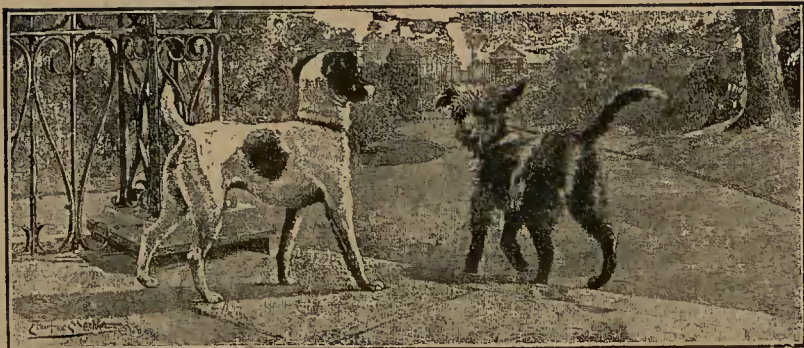
Սկիւռի գոյնը փոփոխական է. ամառը նա լինում է կարմրագոյն, իսկ ձմեռը մոխրագոյն:

Սկիւռը բնակւում է չոր ու խիտ անտառներում ու այգիներում: Նա շատ չարաճճի և անհանգիստ կենդանի է. կամ թռչկոտում է ճիւղից ճիւղ, կամ մագլցում է վերև մինչև ծառի կատարը, կամ հորիզոնական ուղղութեամբ վազում է ճիւղի վրայով, կամ թէ թռչում է մի ծառից միւսը. այդ շարժողութիւնների ժամանակ շատ է օգնում նրան բրդոտ պոչը: Սկիւռը իր համար բուն է շինում բարձր ծառերի վրայ: Նա կերակրւում է ընկուզով, կաղինով, ծառերի բողբոջներով, երբեմն էլ կրծում է ծառերի կեղև: Չմեռայ համար նա պաշար է ժողովում ոչ միայն իր ընի մէջ, այլ և ծառերի փշակներում:

Սկիւռը ծնում է 4—5 ձագ, կերակրւում է նրանց իր կաթով, իսկ երբ նրանք մեծանում են, սովորեցնում է նրանց և կերակուր ճարել:

Գարուբիւն Թումանեան

Զ Ո Ւ Ն Ը

Մօտ 40 ցեղի կամ տեսակի շներ կան աշխարհումս: Կան այնպիսիները, որ մեծ հորթի չափ են լինում. բայց կան և այնպիսի շներ, որ հազիւ կատարի մեծութեամբ լինեն: Բոլոր տեսակի շներն էլ ընդհանրապէս յայտնի են իբրեւ խելօք, հաւա-

տարիւմ և օգտաւէտ կենդանիներ: Եթէ երբեմն շունը անհաւատարիմ է գտնւում, օրինակ, խո-

րամանկութիւն կամ նոյնիսկ գողութիւն է անում, դրա միակ պատճառը քաղցածութիւնն է լինում: Ուրեմն այդ բանում մարդը աւելի է մեղաւոր լինում՝ քան շունը: Իր խելօքութեամբ անձնապէս յայտնի է նիւֆաունդլանդեան շունը: Ահա մի երկու դէպք այդ շների կեանքից:

Անճուղ շունը: Ձկնորսը մի շատ խելօք և անձ-

նւէր ու հաւատարիմ շուն ունէր: Մի անգամ այդ ձկնորսը իր ընկերներով մեծ վտանգի մէջ ընկաւ: Նրանք նաւակով վերադառնում էին ձուկ որսալուց. բայց դեռ ափին չըհասած խիստ փոթորիկ բարձրացաւ. ծովը սաստիկ ալեկոծւեց ու այդ պատճառով նաւակը չէր կարողանում մօտենալ ափին: Ծովափին կանգնած մարդիկ ցաւելով նայում էին նրանց, բայց չէին կարողանում օգնութեան հասնել: Շունը իր խելօք աչքերով երկար նայում էր այդ մարդկանց՝ սպասելով թէ երևի նրանք մի բան կանեն. բայց տեսնելով, որ մարդիկ ոչինչ չեն ա-

նում, նա նետւեց չրի մէջ և լող տալով՝ զընաց դէպի նաւակը: Ձկնորսները՝ կարծելով թէ շունը ուզում է իրանց մօտ գնալ, կանչեցին նրան. բայց շունը չըմօտեցաւ նաւակին, այլ մի փոքր տարա-

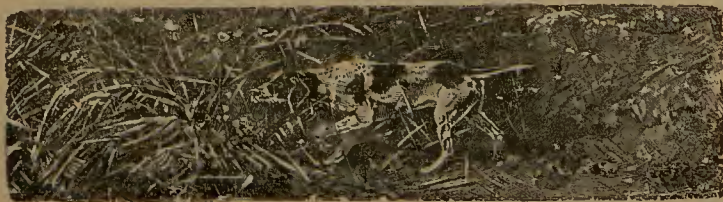
կերը այդպէս էլ արաւ: Շունը իսկոյն ատամներով բռնեց թուի ծայրը և լող տալով վերադարձաւ ափը: Մի քանի բոպէից յետոյ թէ նաւակը և թէ ձկնորսները փրկւած էին անխուսափելի կորստից՝ շնորհիւ չորքոտանի բարեկամի անձնւիրութեան ու հասկացողութեան:

Նորամանկ շունը: Մի քանի երեխայ խաղում էին նաւահանգիստը պաշտպանող պատնէշի ծայրին: Խաղի տաք ժամանակը երեխաներից մէկը անզգու-

շուկիւնից ընկաւ ծովը: Երեխաները սկսեցին բարձրը ձայնով օգնութեան կանչել. սակայն մեծերից ոչոք չըկար: Բայց ահա հէնց այն րոպէին, երբ խեղդւող երեխան երրորդ անգամ երևաց ջրի երեսին, մի մեծ նիւֆառնիւնդեան շուն՝ մօտ վազելով՝ նետուեց ծովը, աջողութեամբ մանկանը հանեց ջրից և դուրս բերաւ ափը: Ուրախացած երեխաները շանը տարան մերձակայ կօնդիտերի խանութը և հիւրասիրեցին նրան զանազան համեղ թրխւածներով:

Հետևեալ օրը, երբ մանուկները դարձեալ խաղում էին պատնէշի վրայ, յանկարծ կրկին երևաց նրանց բարեկամ շունը: Տեսնելով, որ ոչոք չի ընկնում ջրի մէջ՝ նա սպասեց յարմար րոպէի և դնչով հրելով՝ շուրը ձգեց մի աղջիկ երեխայի, որը բոլորովին մօտեցել էր պատնէշի ծայրին... Սպա հէնց ինքը շունը՝ նետուելով՝ ջրի մէջ սողզեց և աղջկանը ազատելով՝ բերաւ մանուկների մօտ՝ նայելով վերջիններեւ և սպասելով, որ կրկնաբար տեսնեն նախորդ օրւայ պէս: Սակայն այս անգամ մանուկները չըշտապեցին իրանց վերջին տօնային փողը ծախսելով՝ հիւրասիրել շանը:

Ջ. Տ.Վ.

Դ Ո Լ Ս Ո Լ Մ Է Ձ Ե Լ Ի

Մատույին գեղեցիկ առաւօտ-ներից մէկն էր: Չընայած արեւը առատութեամբ սփռել էր գետ-նի վրայ իր ճառագայթները, բայց դեռ հով էր: Երբեմն փչում էր ախորժելի զեփիւտը և շրջա-կայ այգիների զանազան ծաղիկ-ներից տարածում էր անուշա-հոտ բուրմունքը: Մեծ ուրախու-թիւն էր տիրում. անշունչ թէ շնչաւոր դմայլում էին այս հիա-նալի առաւօտով:

Ոչ էլ Կ-ի գիւղական ուսում-նարանի փոքրիկ աշակերտնե-րով լցւած բակն էր տխուր այս առաւօտը. երեխաներն էլ յետ չէին մնացել ընդհանուր ուրա-խութիւնից և նրա հետ միասին տօնում էին այդ, հազար ու մի տեսակ խաղերով զբաղւած: Փոք-րիկները նախշուն թիթեռնիկ-ներ էին որսում, աւելի մեծե-րը չլիւկափայտ էին խա-ղում, ամենամեծերը գնդակախա-ղով էին յափշտակւած և դէս ու դէն վազվզում ինքնամոռացու-թեամբ, իսկ ուսումնարանի զա-ւիթը լի էր փոքրիկ աշակերտու-հիւներով. սրանք ինչ որ բան էին շինում—երեւի իրանց տիկ-նիկների համար—և այնպէս ու-րախ ծիծաղում, որ նրանց քրք-րիւք երկինք էր հասնում...

Ահա գաւթում յայտնւեց մի երիտասարդ, մի քիչ լղար, ժղպ-տալով անցուղարձ արաւ աշա-կերտուհիների միջով: Ումանց հետ սկսեց խօսել, մօտեցաւ սիւ-

նին, որի վրայ կախւած էր զանգը: Աշակերտուհիները դի-տէին, որ հարկաւոր էր զանգա-հարել և ուսուցչի աչքերին էին նայում, կարծես թէ ասում էին՝ ես կըզանգահարեմ, ես:

—Դարօ, մըրի դու զանգահա-րիր,—կանչեց ուսուցչիչը ամենա-փոքրիկ աշակերտուհուն, որը նստած էր անկիւնում մենակ: Աշակերտուհու մինչև այժմ տը-խուր դէմքը ուրախութիւնից սկսեց փայլել, այտերը կարմրա-տակեցին, աչքերը կենդանացան, շրթունքները ժպտացին: Մի ա-կընթարթում մօտեցաւ սիւնին, հազիւ-հազ կարողացաւ բռնել զանգի թուղը և մի քանի անգամ զանգահարեց:

Երեխաները զանգի ձայնը լը-սելուն պէս թողեցին խաղը և աղմուկով դիմեցին դէպի դասա-տուն: Աշակերտուհիները Դարօի հետ միասին աշակերտներից ա-ռաջ մտան դասատուն: Դասարա-նի դռան մօտ կանգնած էր ու-սուցչիչը և ժպտում էր իր աշա-կերտ-աշակերտուհիներին, որոնք ուրախ-ուրախ թուչկոտում էին նրա առաջ:

—Շատ խաղացիր,—հարցրեց ուսուցչիչը մի աշակերտի:

—Շատ:

—Երբ տուն գնաս, չըմոռանաս, կարելի կըտաս, թեքդ պատուել է: Երեխան նայեց պատուած թե-քին, կարմրեց և մտաւ դասա-տուն:

—Սիւկօ, ինչո՞ւ ես կաղում,— հարցրեց ուսուցիչը միւս աշակերտին:

—Փութը ցաւեցնում է ոտս,— պատասխանեց աշակերտը, ցոյց տալով պատառուտած ոտնամանից դուրս ցցւած կրունկը:

—Չըկարողացա՞ր հանել:

—Ոչ:

—Արի ինձ մօտ, ես կըհանեմ:

Աշակերտը և ուսուցիչը մօտն էր գլորեցնում: Մի փոքր ժամանակից յետոյ երեխան ուրախ ուրախ դուրս եկաւ այնտեղից և խաղալով մօտաւ դասատուն:

Երբ բոլորեցեան ներս մտան և նստեցին իրանց տեղերը, ուսուցիչն էլ մօտաւ. աշակերտ-աշակերտունիները անմիջապէս ոտքի կանգնեցին և նրանցից մէկն արտասանեց աղօթք դասից առաջ:

—Նստեցէք,—ասաց ուսուցիչը նրանց, երբ աղօթքը վերջացաւ:

Աշակերտ - աշակերտունիները նստեցին. ուսուցիչը մի անգամ անցուդարձ արաւ և կանգնեց մէջ տեղը: Նրանք լռեցին և այնպիսի մի լռութիւն տիրեց, որ ճանճի թռիչքն անգամ կըլսէր:

—Այսօր մեզ մօտ դալու է մի հիւր,— ժպտալով ասաց ուսուցիչը.— երբ այստեղ գայ, բոլորեցեան ոտքի կանգնեցէք և մինչև չափ, չընստէք: Երբ որևէ բան հարցնի, պատասխանեցէք համարձակ, բարձրաձայն և պարզ: Չըվախենա՞ք, Նա շատ բարի մարդ է և երեխաներին շատ է սիրում: Կըհարցնի միայն այն, ինչ որ գիտէք և սովորել էք: Դիտեցածը պէտք է ցոյց տաք հարկաւոր ղէպընում, և հէնց այսօր հարկաւոր է, որ ցոյց տաք այն, ինչ որ սովորել էք: Ապա, դուք գիտէք...

Այս ասելուց յետոյ մօտեցաւ պատին, ուր կախւած էր աշա-

կերտ-աշակերտունիների ցուցակը և կարդաց, որ իմանար թէ ով չէր եկել այն օրը ուսումնարան: Երեւաց, որ բացի փոքրիկ Միքայէլից, բոլորն էլ ներկայ էին:

—Եթէ գիտէք, հիւանդ հօ չէ՞ Միքայէլը,— հարցրեց ուսուցիչը: Երեխաները միմեանց նայեցին, իսկ պատասխանը ոչոք չըտեց:

II

Չընայած որ փոքրիկ Միքայէլը հիւանդ չէր, սակայն ուսումնարան գնալ չէր կարող, որովհետեւ խեղճ Միքայէլի մայրը դողացնում էր և այն առաւօտն էլ սկսեց սաստիկ դողացնել: Միքայէլի հայրը արտունջ էր, իսկ հիւանդը բացի Միքայէլից ոչ մի տէր չուներ: Միքայէլի մայրը սկզբից իբր թէ յաղթեց հիւանդութեանը և սկսեց ճաշի պատրաստութիւնը տեսնել, բայց խեղճի ոտներն ու ձեռքերը թուլացան, և նա ստիպւած եղաւ պառկել: Խեղճը պառկելով պատուիրեց Միքայէլին բերել տանը գտնւած անկողինը, նաև ինչ ցնցոտիներ որ ունէին, և բոլորը ածեց պլխին, բայց և այնպէս ոչինչ չօգնեց. չըկարողացաւ տաքանալ:

—Արի, որդեակս, դու էլ պառկիր վրաս, թէ չէ ցրտից կըմեռնեմ,— ասաց դողողալով մայրը: Միքայէլը անմիջապէս մօտեցաւ և գրկեց մօրը: Միաժամանակ այդպէս ֆնային մայր ու որդի: Մի կերպ Միքայէլի մայրը կարողացաւ տաքանալ և Միքայէլը վայր իջաւ թախտից: Կամաց-կամաց հիւանդի տաքութիւնն աւելացաւ և մի փոքր ժամանակից յետոյ սկսեց տաքութիւնից այնպէս դառանցել,

որ ինչոր ծածկած ունէր վրան, բոլորն էլ դէն շարտեց:

—Ձեւը, ջեւը... անդադար կրկնում էր հիւանդը, և Միքայէլն էլ մօտեցնում էր ջուրը փոքրիկ կժով:

Այդպիսով մօտեցաւ կէսօրը: Հիւանդը քրտնեց և հանգըստացաւ: Միքայէլը մօր դիտավեր նստած՝ մտածմունքներով էր պաշարւած:

—Այժմ ի՞նչ են անում ընկերներս, — մտածում էր նա. — գուցէ լաւ բան է կատարւում աֆտեղ, իսկ ես չեմ կարող աֆտեղ ներկայ գտնուել...

Եւ, իրաւ, Միքայէլը չէր սխալւում. ուսումնարանում լաւ բան էր կատարւում: Հիւրը, որի մասին ուսուցիչն ասում էր աշակերտներին, այցելեց: Նա ներկայ եղաւ դասերին և աշակերտներին գոհ մնաց: Աշակերտ-աշակերտունիները նրանից ընծայ ստացան և ամբողջ աշակերտութիւնը ուսուցչի հետ միասին շնորհակալութեան արժանացաւ:

—Երանի հիմա հայրս գայ, — մտածում էր Միքայէլը, — որ ես կարողանամ գնալ դպրոց:

Միքայէլը դիտէր, որ այժմ արդէն ուշ էր, բայց դարձեալ ուզում էր գնալ: Շատ ժամանակ չէր, ինչ Միքայէլին ուսման տըւին, բայց նա այնպէս սիրեց ուսումնարանը, ուսուցչին, որին միշտ ուշադրութեամբ լսում էր, հաճելի բաներ կարդալը, որ ինչ օր որ ուսումնարան չըգնար, այն օրը նրա համար օր չէր:

Այդ ժամանակ Միքայէլի հայրը արտում սիւմինգրը քաղհան էր անում: Ծաղի ժամը հասաւ, բայց նրա համար կերակուր բերող չըկար:

—Երեւի կինս կրկին դողացնում է, — մտածում էր նա, երբ տեսաւ որ ոչոք չէր գալիս, և

գառնացած դիմեց դէպի տուն:

—Ի՞նչ անեմ, ի՞նչպէս անեմ, չըգիտեմ, — մտածում էր խեղճ աշխատաւորը ճանապարհին. — հիւանդին խնամեմ, ճաշ պատրաստեմ, թէ՞ քաղհան անեմ: Օրհնելի քո դատաստանը, Աստուած... Մենակ մարդ եմ և այսքան գործերը վզիս վրայ է բարձած: Ի՞նչ անեմ, ճիւղ մէկին դիմանամ: Այս օրերս էլ հարկահանը գալու է պօստի փողի համար, իսկ ես երկու դրօշ չեմ կարողանում ձաւել, որ քինաքինա առնեմ, գուցէ կնոջս դողն անցնի...

Այս գառն մտածմունքներով էր դբաղւած Միքայէլի դժբախտ հայրը, սակայն երբ մտաւ տուն, ուր պառկած էր հիւանդ կինը, սկսեց փաղաքշանքով հարցնել հիւանդին — ի՞նչպէս ես:

—Ի՞նչպէս պէտք է լինեմ, սատիկ դողացնում եմ, — հաղիւ կարողացաւ պատասխանել կինը:

—Ոչինչ, — ժպտալով ասաց ամուսինը, — Աստուած ողորմած է, այսօր կամ վաղը մի տեղից օգնութիւն կըհասնի. փող կըձաւեմ, մի երկու անգամ քինաքինա կըխմացնեմ և դողը բոլորովին կանցնի:

—Ի՞նչ քինաքինա. երանի ինչի համար որ հարկաւոր է փողը, նրա համար ճարենք, — ասաց հիւանդը:

—Կըձարենք, ճարենք... ասում էր Միքայէլի հայրը:

—Հայրիկ, ի՞նչ է քինաքինան, — հարցրեց Միքայէլը, հետաքրքրւելով:

—Դեկ է, որդի, յետոյ ի՞նչ դեկ. եթէ մայրդ մի կաթիլ խումի, անմիջապէս՝ կառողջանայ, — ասաց հայրը:

Միքայէլը լուեց. նա այլևս ոչինչ չասաց. նա տարւեց մօր առողջանալու ցանկութեամբ:

—Երանի այսօր փող գտնեմ,

տամ հօրս, որ մայրիկիս համար «քինաքինա» առնի,— մտածում էր Միքայելը և մտքում տտում.— Աստուած, ճանապարհին փող գտնել տուր:

—Միքայել, որդի, եթէ ուզում ես, գնա ուսումնարան,— ասաց մայրը Միքայելին, լաւ իմանալով, որ Միքայելը ցանկանում էր գնալ դպրոց:

—Գնա, որդի, գնա,— ասաց հայրն էլ.— գնա, գուցէ բան սովորես, մի՞թէ չես տեսնում մեր նեղ դրութիւնը. գնա, մինչև քո գալը ճաշը ես կը պատրաստեմ...

Միքայելն էլ այդ էր ուզում անմիջապէս վեր թաւալ, գրքերը դարսեց պաշտօնակում և ուրախ ուրախ վաղեց դէպի ուսումնարան:

III

Երբ Միքայելը ներս մտաւ դասարան և տեսաւ իր ընկերների փայլուն դէմքերը, իր երջանիկ ուսուցչին, դո՛հ հիւրին, նկատեց, որ ամբողջ դասարանը մի տեսակ հանդիսաւոր գոյն էր կըրում: Զը գիտէր ինչ անէր, ապշած կանգնեց մի տեղ և աչքերը չոեց ուսուցչի վրայ, կարծես թէ աչքերով հարցնելիս լինէր՝— Ընչ է կատարւում այստեղ:

— Բարե՛ Միքայելին,— կանչեց ուսուցիչը ժպտալով.— Դու էիր մինչև այժմ:

Միքայելը ոչինչ չը պատասխանեց. նա շճմած կանգնած էր նոյն տեղը:

— Երբէք չես ուշացել, իսկ այսօր լինչ է պատահել, որ այսպիսի մի երջանիկ օր ուշացար: Այսօր մեղ այցելեց մի թանկազին հիւր, մենք բոլորս կարողացածի չափ զիմաւորեցինք և շնորհակալութեան արժանա-

ցանք: Իսկ դու այդքան ուշացար...

Միքայելի աչքերը կախեցան և արտասուքով լցեցան: Եթէ ուսուցիչը դարձեալ մի քանի խօսք ասէր, նա կարտասուէր. բայց հէնց այդ ժամանակ հիւրը ուսուցչին տարաւ մի կողմը և նրա հետ սկսեց կամացուկ խօսել: Խօսելիս երկուսն էլ նայում էին Միքայելին: Յետոյ ուսուցիչը մօտեցաւ Միքայելին, շոյեց նրա մազերը և ասաց.

— Ոչինչ, էլի լաւ ժամանակին հասար: Ապա մօտ եկ, կարգաւ այնպէս, ինչպէս միշտ կարդում ես:

— Ա՛րի ինձ մօտ, արի, փոքրիկս,— աւելացրեց հիւրն էլ փաղաքշանքով Միքայելին: Միքայելին դուր եկան ուսուցչի և հիւրի խօսքերը, և նա մօտեցաւ:

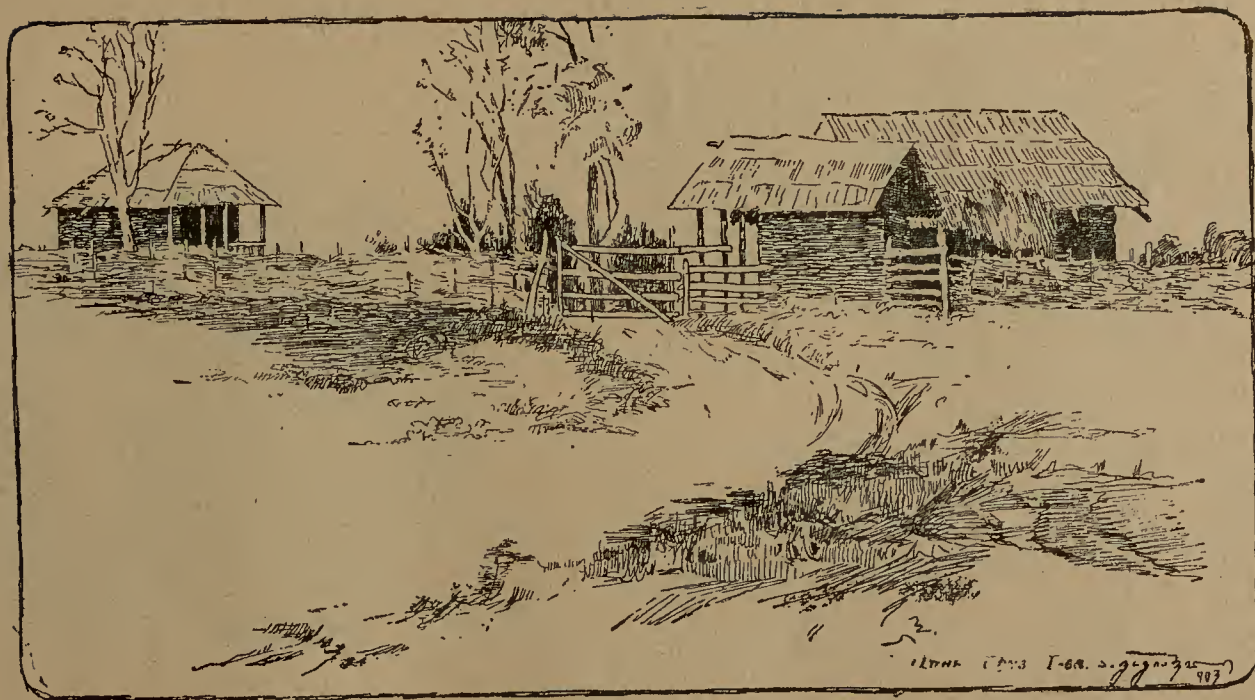
— Ապա այստեղից սկսիր,— ասաց հիւրը ցոյց տալով մի տեղ բաց արած գրքի վրայ: Միքայելը նախ դողդոջուն ձայնով էր կարդում, իսկ յետոյ համարձակ և հիանալի կերպով սկսեց կարդալ: Կարդալուց յետոյ հիւրը կարդացածը պատմել տւեց, և Միքայելն էլ հիանալի կերպով պատմեց այն ամենը, ինչոր կարդացել էր: Յետոյ ոտանաւորներ հարցրեց, վերջը թաւառնութիւնից: Միքայելը աչքի ընկաւ, այնպէս լաւ պատասխանեց տւած բոլոր հարցերին:

Հիւրը հարցաքննելուց յետոյ գիմեց Միքայելին:

— Բեզ համար էլ ընծայ չը մնաց և ինչ որ ունէի, բոլորը բաժանեցի ընկերներդ,— սրանեզու թեամբ ասաց նա:

— Մի նեղանաք, ձեր փոխաւն էս կը տամ,— ասաց ուսուցիչը հիւրին:

— Այո, դուք կը տաք, բայց ես ուզում եմ, որ ինձանից էլ որեւէ

Մ ի ք ա յ է լ ե ն ց գ ի շ ղ ը

բան ստանայ: Ես ձեզ փող կըտամ և խնդրում եմ, իմ փոխարէն գնէք այն, ինչ որ ինքը կըցանկանայ:

Այս խօսքերն ասելուն պէս հանեց միքանի սպիտակ փող և յանձնեց ուսուցիչին: Ուսուցիչը վերցրեց և ղիմեց Միքայէլին այս խօսքերով:

—Միքայէլ, լաւ է հէնց հիմա ասես, ի՞նչ առնեմ այս փողով:

—«Քինաքինա»,—յանկարծ բացականչեց ուրախացած Միքայէլը:

Բոլորեքեան լարեցին ուշադրութիւնը և ապշած սկսեցին նայել:

—Ի՞նչ,—հարցրեց կրկին ուսուցիչը, որ կարծում էր թէ լսողութիւնը գաւաճանեց:

—«Քինաքինա»,—կրկնեց երեսխան:

—Գիտե՞ս, թէ ինչ բան է քինաքինան,—ժպտալով հարցրեց հիւրը Միքայէլին:

—Դեղ է,—պատասխանեց Միքայէլը:

—Յետոյ ի՞նչ պէտք է անես այդ դեղը,—հարցրեց ուսուցիչը:

—Մայրս դողացնում է և հայրս տրտնջում է ասելով. «փող չունիմ, թէ չէ քինաքինա կառնէի և մօրդ կառողջացնէի»:

Հիւրը և ուսուցիչը միմեանց նայեցին...

Նոյն երեկոյեան ուսուցիչը և ֆէլդշերը մօտակայ աւանից դնացին Միքայէլինց տուն: Ֆէլդշերը քննեց հիւանդին, կարևոր դեղեր տւեց (ի հարկէ նրանց թւում և «քինաքինա») և սովորեցրեց թէ ինչպէս պէտք է գործածէին: Իսկ ուսուցիչը Միքայէլի համար գընեց մի փոքրիկ պատկերազարդ գրքոյի: Աննկարազրելի է այն ուրախութիւնը, որ զգում էին թէ Միքայէլի ծնողները և թէ ինքը Միքայէլը: Այդ միայն կարելի է զգալ և ոչ թէ նկարագրել:

Ղ. Կարապետեան

ԵՐԵԿՈՅԵԱՆ ԱԿԿՈՐԴՆԵՐ

Արփին մտաւ ամալի ետեւ, -
Ամալը կապեց արծաթ գօտի...
Ծովը սուրաց մ'եղմ' ու թեթեւ—
Բերեց ձայներ անցնող հօտի...
Յանկարծ լեռան ծիւնտ գլխին
Արեգակի շողքը շողաց...
Օճապըստոյտ ընկած ուղին
Անցնող տայլից հանդարտ մ'խաց...
Ամալի տակից արփին դանդաղ
Հորիզոնին համըոյր տրւեց...
Լողաց-անցաւ նուրը շամանդաղ...
Լոյսը դողաց ու զունասուեց...

Սիմ. Բաքիբեան

Մ ա ն կ ա կ ա ն ա շ խ ա ր ի

II տարի

Պատկերազարդ գլուխք տաճարներ

II տարի

1910 թ. № 5

Հրատարակւում է մասնակցութեամբ ժրաջան

աշակերտուհիների եւ աշակերտների

Խմբագիր-հրատարակիչ Ա.Մ.ԲԻԿ

Աշակերտ | դասարանի ՍՕՎԱՍԻԼՆԱՅԻ ուսումնարանի:

ՅՈՒՆԻՍ

ԼՈՂՈՐԴ

Անցել էր գարունը, եկել ա-
մառը: Արեւ իր կիզող ջերմու-
թիւնը տարածել էր ամեն տեղ:
Մարդ չըկար, որ սոււերում նըս-
տած չըլինէր: Ամենքը դնացել
էին սոււերախիտ ծառերի տակ
ազատելու սօթից:

Հինաւորց ծառերի տակ նըս-
տած էին երեք երիտասարդ, ո-
րոնցից մէկի անունը Վարդան
էր, միւսինը՝ Խորէն, իսկ երրոր-
դինը՝ Մինաս: Նրանք ժողովում
էին թափւած կաղիւններ, իրար
խփում ու զանազան կատակներ
անում:

— Մինաս, դարձաւ Խորէնը
նրան, տեսնում եմ, որ դու էլ
քրտնքի մէջ լողում ես, արե՛

գնանք գետը լողանալու, չէս
դայ:

—Առանց ի՞նչ, հարցրեց Վար-
դանը:

—Անցեալ օրերը դու չասա-
ցի՞ր, թէ գետում լողանալիս քիչ
մնաց խեղդէիր, ասաց Սորէնը:

—Ներողութիւն կանես, Սորէն.
եթէ դու էլ իմ ընկած տեղն
ընկնես, հազիւ թէ պրծնես ջրա-
պտոյտից:

—Ճշմարիտ եմ ասում, ասաց
Մինասը, ես էլ եմ վախենում
խեղդելուց. ահա հինգ օր չըկայ,
որ մեր զրացու տղան խեղդեց:

—Երկար խօսել չարժէ, գալիս
էք՝ եկէք, չէք գալիս՝ միք գայ,
ստուն կերպով աւելացրեց Սորէնը:
Վարդանն ու Մինասը համա-
ձայնութիւն տւին Սորէնին և
ճանապարհ ընկան դէպի գետը:

Շատ ուշախ էին նրանք. կա-
տակներ անելով, իրար վրայից
թռչելով ու թռչկոտելով գնա-
ցին:

Շանապարհին Մինասը միւս-
ներից ծածուկ մանր քարեր էր
ժողովում և պատրաստում լցնել
Սորէնի օձիքից ներս: Փոքր ինչ
առաջ գնալով, Սորէնը ուղեց
ամրացնել տրեխի կապը: Մի-
նասն յարմար ըռպէ գտնելով,
երբ Սորէնը կռացաւ, մանր քա-
րերը խակոյն և եթ ներս լցրեց
նրա օձիքից: Բարձրացաւ ընդ-
հանուր ծիծաղ:

Սորէնը ուրբում էր մէջքը և
պատրաստում ինքն էլ փոխա-
դարձաբար նոյնն անել Մինա-
սին, բայց Մինասը աւելի խորա-
մանկ էր, ուստի Սորէնը ոչ մի
բան չըկարողացաւ անել:

Երբ նրանք հասան գետի ա-
փը, ամեն մինը սկսեց իր հա-
մար յարմար տեղ գտնել:

Մինասը, որ աւելի ծաղրածու
էր, քաշեց մի գիծ ու ասաց Սո-
րէնին.

—Այս գծից դէպի ձախ իմն
է, իսկ դէպի աջ՝ քոնը:

Երեքն էլ տկուրեցան ու մը-
տան ջուրը: Ամեն մինը ուղում
էր, որ ինքը աւելի առաջ անց-
նի լող տալով, քան ընկերը:
Փոքր ինչ լողանալով, Մինասը
դուրս ելաւ ջրից ու վազեց մօ-
տակայ տղամուտը և սկսեց ցեխ
քսել մարմնին, իսկ Վարդանն
ու Սորէնը ծիծաղից թուլանում
էին, տեսնելով Մինասին այլան-
դակած: Այդ ժամանակ Վար-
դանը կանգնած էր մի մեծ քա-
րի վրայ, որի տակը անդունդ
էր...

Մինասը շարունակում էր իր
ծիծաղաշարժ կատակները, երբ
Վարդանը յանկարծ կորցրեց
իր հաւասարակշռութիւնը և ըն-
կաւ ջրի մէջ ու տակն անցաւ:

Սորէնն ու Մինասը այդ տես-
նելով՝ սթափւեցան և ուղեցին
օգնել խեղճ Վարդանին, բայց
տեսան, որ իրանց ոյժից վեր
բան է, շտապեցին գիւղ՝ յայտ-
նելու գուժաբեր լուրը:

Ամբողջ գիւղը ոտքի կանգնեց:
Վեց հատ մակոյկ շտապեցան մօ-
տենալ այն քարին, որի վրայ
կանգնած էր Վարդանը: Հինգ
րոպէից յետոյ արդէն 15—20 լո-
ղորդ ուրծում էին Վարդանին,
բայց ոչ մէկը չըկարողացաւ
գտնել նրան. սուղում էին ջրի
տակ ու հինգ րոպէ չանցած
դուրս գալիս:

Յանկարծ մի մակոյկի միջից
դուրս թուաւ մի տասնութամեայ
երիտասարդ և ընկնելով ջրի
մէջ՝ սուզեց:

Բոլորը շարած մնացին ու
կարծում էին թէ նա էլ պիտի
խեղդւի, բայց չանցած տասը
րոպէ նա դուրս ելաւ ջրից, մի-
այն աւելի հեռու տեղից ու բղա-
ւեց.

—Չանը բերէք, չանը:

Մակոյկներից մէկը սլացաւ դէպի լողորդը: Չւանի մի ծայրը տւին նրան, իսկ միւս ծայրը պահեցին մակոյկի մէջ:

Լողորդը կրկին սուզւեց: Ամբողին անհամբեր սպասում էր նրան: Բայց ահա կրկին երևաց, կարծես թէ բեռնաւորւած լինէր. և ճիշտ էր: Նա նշան տւեց, որ պարանը քաշեն. քաշեցին ու դուրս հանեցին ուշագնաց Վարդանին:

Խեղճ Վարդան:

Ամբողը հաւաքւել էր նրա շուրջը և բղաւում էին, որ գետին չըգնեն, այլ պառկեցնեն հաստ քաթանի մէջ ու հարեն...

Այդպէս էլ արին: Ամբողը մէկ ժամ հարելուց յետոյ, օտն ի վեր բարձրացրին ու թափ տալով, շուրջ դուրս էին հանում բերնից, բայց էլի ուշքի չեկաւ. ամեն մինը մի խորհուրդ էր տալիս: Ողջ գիւղը խառնւել էր

իրար: Վերջապէս գտնւեցաւ մի իննսուն տարեկան ծերունի. նա բռնեց Վարդանի լեզուից ու ձրգեց: Նորից ջուր վազեց, ու Վարդանը հազիւ-հազ ուշքի եկաւ:

Նրան տարան տուն:

Վարդանը ծանր տնքում էր ուշարունակ կանչում.

—Մինձս, Խորէն:

Մինասին ու Խորէնին կանչեցին: Երբ Վարդանը նրանց տեսաւ, կտրեց տնքոցը ու սկսեց իր սովորական հանաքները: Ընկերների հետ ցաւ քաշելն էլ հեշտ է: Ու Վարդանը մի շաքաթից դարձեալ վազվզում էր կանաչ դաշտերում, բայց էլ երբէք գետի հետ հանաք չէր տնում ու նրա ափն էլ չէր գնում:

«Ահը վեր է, քանց մահը»:

Սաֆօ

Ախալքալ, ծխ, ուսումն, V բաժ. աշակերտ Մարգիս Սուքիասեան:

ՅՈՒԼԻՍ

ՅԱՐԳԳՈՂԻ ՃԵՆՈՓԵՐՔԸ

(Աւանդութիւն)

Ստում են թէ՛ հին դարերում,
էն բարձրաբերձ մութ ամպերում
Ապրում էին միշտ բաղդաւոր
Մի սանահէր ու մի քաւոր:

Անթիւ կոփեր,
Այծ ու հաւեր
Փուած էին
Սարերն ի վեր:

Ու տէրերը հարուստ ու ճոխ՝
Բաղդը ժպտո՞ւն, բաղդը յաջող:

Մի անգամ էլ, խիստ ձմռանը,
Հատաւ սանահօր դարմանը:
Քաղցած տաւարները գոմում
Նայում էին, արցունք քամում:
— Ինչի՞ համար է քաւորը,
Որ ես մնամ էսպէս օրը:
Արի գնամ դարման խնդրեմ,
Նա ինձ հօ չի լինի ընդդէմ:
Ասաց ու վեր կացաւ գնաց,
էսպէս խնդրեց՝ վիզը ծռած.
— Քաւոր, էն Աստուծը վկայ՝

Տանս դեղի համար չըկայ
Մի ծղնոտ յարդ. մի ճար արա,
Սուգն է իջել տանս վրայ:
— Ես ի՞նչ անեմ որ յարդ չըկայ,
Իմ եզների համար շատ կայ.
Տէր ես եղել տաւարների,
Գնա, ինչպէս կարգն է, պահի.
Յարդ չի գտնւի իմ տանը:
— Տէրն անի քո դատաստանը, —
Մտածում է սանահէրը, —
Բա ի՞նչ անեմ ես ձմեռը:

Այն ինչ՝ գալիս է գիշերը...
Նա առնում է իր քթոցը,
Հնչդէ քաւոր յարդանոցը.
Բօլ-բօլ ածում է քթոցը,
Ու դուրս թռչում,
Անհետ կորչում:
Շտապելուց չի նկատում,
Թէ ոնց է դարմանը թափւում:
էն հետքն է, որ ներկայում
Տեսնում ենք անծայր երկնքում:

Համբարձում Մազմանեան

Մեծ-Ղարաքիլիսայի պետ. երկդ. դպր.
5 բաժ. աշակերտ:

Ա Ղ Բ Ի Ի Բ

Քայրոտ, չորացած անտառից
Յստակ աղբիւր է զոխում.
Նրա ուկեխիսյլ կաթիլներից
Մարդկանց սրտերն են թնդում:
Գիշեր-ցերեկ անդադար,
Պարզ աղբիւրը գոչելով,
Հովացնում է արթնացնելով
Մարդիկ, անասուն անհամար:
Մարդիկ շտապում են աղբիւրից
Օգտել, բաժանելով առականեր,
Զրել նրա կաթնասնան կաթիլ-
ներից

Չորացած ծաղիկ, արտիկներ:
Նրա կանաչագարդ ավերից
Հեռանում են իայտապով
Մարդր, անմեղ արտիկներ,
Աղբիւր հնարողին օրհներով:

Յովհ. Խարապեան

Ղարսի քաղաք. ուսու. մն. աշակերտ:

Ի Մ Բ Ն Ա Կ Ա Վ Ա Յ Ր Ը

Ղ Ո Ի Բ Ա

Փառառական մի քաղաք է Ղուբան: Բնակիչների մեծ մասը թուրքեր են, հայերը շատ քիչ են, իսկ ուսաներն էլ աւելի քիչ:

Մեր քաղաքը ձմեռը շատերին չի դիւր գալիս, իսկ ինձ ընդհակառակը ձմեռն աւելի է դիւր գալիս: Այս անգամ ձմեռը ինձ էլ դիւր չեկաւ, որովհետեւ ձիւնը շատ քիչ եկաւ: Շատ գեղեցիկ է մեր Ղուբան մանաւանդ գարնանը: Ամառը նոյնպէս լաւ և ուրախ է անցնում. շատ տեղից մեզ մօտ են գալիս ամառանոց: Կան գեղեցիկ այգիներ և զբօսավայրեր, ուր ամառուայ արձա-

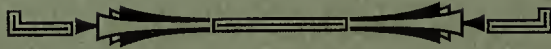
կուրդներին անց ենք կացնում մեր օրերը:

Ղուբան մի ժամանակ նշանաւոր և յայտնի է եղել տորոնով, բայց ալիզարինը դանւելուց յետոյ, տորոնը կորցրեց իր հռչակը:

Մարիամ Գրիգորեան

Աշակերտուհի Ղուբայի սլոգանագիտայի:

ՄՐՋԻԽՆԵՐԻ ԲՆԵՐԸ

Ի ԲՐԵՒ ԽԱՂԱԼԻՔ

Աօնդօնում ծախում են գիտական տեսակետից մի հետաքրքրական խաղալիք:

Մի ապակեայ արկղիկ, մօտ մի քառակուսի ֆուտ մեծությամբ, իր մէջ պարունակում է մըջնի բոյն, խորութեամբ մի քառորդ դիւյմ (բթաչափ): Արկղիկը դրած է փայտեայ ամուր շրջանակի մէջ: Նրա համար գործադրած հողը իրանից ներկայացնում է մի այնպիսի խառնուրդ (բաղադրութիւն), որ նրա վրայ չեն կարող բսնել որևէ սնկեր:

Այդ բոյնը բնակեցրած է բանուր մըջիւններով:

Գինը մեր փողով վեց ռուբլի է:

Ապակեայ կափարիչի միջով կարելի է տեսնել, թէ ինչպէս են աշխատում կամ շարժւում մըջիւնները:

Մըջիւնները մուտքից նրբանցք են շինում, որ տանում է դէպի գլխաւոր շինութիւնը, իսկ այնտեղից երեք գլխաւոր անցքեր տանում են դէպի ներսի սենեակը, որի մէջ տեղը կանգնեցրած է երեք սիւն: Ամենայեւեկ մասում գտնւում են մանկանոցները:

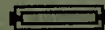
Մըջիւնները իրանց համար սեպհական կովեր են պահում, որոնց բանւորուհիները տանում են արածացնելու: Խոշորացնող ապակու միջով կարելի է նկատել մի տեսակ միջատներ, որոնք կովի տեղ են ծառայում հողապատնէշում, որից դուրս են նայում նրանց գլուխները. նրանք չեն համարձակւում ուրիշների նման ազատ ման գալու:

Մի քանի մըջիւններ կանգնում են խմբերով, կարծես օրւայ նորութիւններով լինեն ըզբաղւած. միւսները բեռնաւորւած շարժւում են գլխաւոր անցքով, իսկ ոմանք խնամում են երեխաներին:

Այդպիսի մըջնարոյնը կարող է մնալ մինչև վեց տարի: Միշատներին միայն չորս անգամ են կերակրում տարւայ ընթացքում:

Ուրեմն Ծննդեան տօնին ընծայած բնի մէջ ապրիլին պիտի դնել մի թէյի գդալ ջուր և մի քիչ էլ մեղր: Ապակայ արկղիկի լուսաւորութիւնն ու տաքութիւնը ամենեւին չեն խանգարում մըջիւններին. նրանք աշխատում են թէ ցերեկը և թէ արհեստական լուսաւորութեամբ:

Ձ. Տ.-Պ.

ԵՐԳՈՂ ՄԻՋԱՏՆԵՐ

Ճապոնիայում երեք հազարից աւելի մարդիկ ապրում են միայն նրանով, որ պահում, սովորեցնում և ծախում են երգող միջատներ: Այդ միջատները, որոնք Ճապոնիայում յայտնի են «Կուսա խիւսարի» անունով, մի փոքր նման են մեր ճպրուին (стрекоза): Նրանք բաւական միապաղաղ, բայց շատ հաճելի երաժշտական ձայներ են հանում, որ նման են արծաթեայ զանգակների զրնկոցին: Ճապոնացիները այդ միջատներին պահում են ճարտարաբանստ վանդակներում և շատ հոգատար կերպով խնամում են նրանց:

Ձ. Տ.-Պ.

XXVIII
ՏԱՐԻ

ԱՂԲԻՒՐ ԵՒ ՏԱՐԱՉ

XXI
ՏԱՐԻ

Պատկերազարդ հանդեսերի

Աղբիւր և Տարազը անհրաժեշտ պարբերական հանդէսներ են, և կարևոր է հայութեան բոլոր խաւերում սրանց տարածելը գիտակցաբար առաջ տանել:

Կարիք չըկայ մեզ ուղարկելու գրութիւններ, այս ու այն կերպ արտայայտելու զգացումներ, գովեստներ, խորհոյցներ կարդալու: Մենք քաջ ըմբռնում ենք մեր ստանձնած գործի վեհութիւնն ու օգտակարութիւնը հայութեան համար:

Մեզ անհրաժեշտ է, որ անհամեմատ աւելի ընդարձակ տարածեն Աղբիւրն ու Տարազը:

Հայոց դպրոցները, շատ քիչ բացառութեամբ, են ստանում Աղբիւր և Տարազ: Հայոց ուսումնարանների աշակերտները զրկւում են նոյնիսկ տարեկան Մէկ ռ. վճարի և բաժանորդագրւել Աղբիւրին, մինչդեռ քաղաքային, գեմատւոնների, միջնիստարական դպրոցները և նրանց աշակերտները շատ խոշոր թւով բաժանորդ են տալիս Աղբիւրին:

Ի՞նչով բացատրել այս փաստը: Զէ՛որ այստեղ մի «ԵՒ» և խոշոր «ԵՒ» կայ...

Սակ, որ Աղբիւրը խնամքով

չէ խմբագրւում, չքեղ չէ հրատարակւում, բաժանորդագինը աւելի քան մատչելի չէ, կամ հրապարակի վրայ կայ նման մի այլ հանդէս, որ Աղբիւրից աւելի խնամքով լինի հրատարակւում, չքեղ տպագրւում և այլքան էլ չնչին լինի նրա բաժանորդագինը, ոչոք չէ կարող ապացուցանել: Արդ ի՞նչ է պատճառը, որ հայ դպրոցները և նրանց աշակերտները Աղբիւր-Տարազ չեն ստանում:

Հրապարակի վրայ դնելով այս հարցը և սպասելով պատասխանի, այսու հրաւիրում ենք հայ դպրոցական վարչութիւններին մտցնել իրանց տարեկան բիւջէի մէջ Աղբիւր-Տարազի բաժանորդագին 10 ռ. և ստորագրւել Աղբիւր-Տարազ հանդէսներին:

Հրաւիրում ենք հայ ուսուցիչներին և ուսուցչուհիներին տարածել Աղբիւր և Տարազ իրանց աշակերտների ընտանիքներում:

Իսկ մեր դպրոցական բաժանորդ աշակերտներին էլ հրաւիրում ենք իրանց ընկերներին յորդոր կարգալ, որ նրանք էլ Աղբիւրին, Տարազին բաժանորդ գրեն:

Տարեկան բաժանորդները ստանում են՝

- 1) ԱՂԲԻՒՐ, 2) ՏԱՐԱԶ, 3) ԱՂԲԻՒՐԻ ԱՅՈՒՆԵՐ, 4) ԱՌՈՂՁԱՊԱՆ, 5) ԳԵՂԱՓԼՁԻԿ, 6) ՎԵՀԱՓԱՌ ԿԱԹՈՂԻԿՈՍԸ Սանահնի վանքի դարաւոր հոյակապ կամարների տակ, 7) Ս. ՍԱՀԱԿ, 8) Ս. Մեսրոպ, 9) Վարդան գորավարի ս. դրօշակը օրհնում է Ղեանդ երէցը, 10) ՄԻՔԱՅԷԼ ՆԱԼԲԱՆԴԵԱՆ, 11) Հայոց Հայրապետի ողջնորդութիւնը, 12) Ս. Իջման Տաճարի գեղանկարը 19-րդ դարում, 13) ԳԵՂԱՆԻ ՕՐԱՅՈՅՑ 1911 թ., 14) ՄԱՆԿԱՆՑՈՒՄ, պիէս, 15) ՉՍՐԱՃՃԻ ԱՐՄՈՒՇԻԿԻ ճանապարհորդութիւններն ու արկածները, 16) Հայրենիք սրբազան, տեղագրական, 17) Ապրիլի 30-ին Աղբիւրի և Տարազի 1910 թ. 5000 №-եր բաժանորդների մէջ վիճակ գցած 500 առարկաների 2 տոմս:

Այս բոլորն ստանալու համար տարեկան բաժանորդները (Դպրոցներ, գրադարաններ, հաստատութիւններ, հասակաւոր բաժանորդներ) վճարում են 10 ռ., արտասահման 18 ռ. կամ 50 ֆր., իսկ դպրոցական աշակերտի հասցէով 5 ռ.:

Ապառիկ եւ մաս-մաս վճարող բաժանորդագրութիւն չէ ընդունւում:

Հասցէն՝ ТИФЛИС, Редакция

АГБУР կամ ТАРАЗ.

TIFLIS. Direction AGBUR կամ TARAZ.